

УДК 34:004 | DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021\(114\)05](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2021(114)05)

НЕСКОРОДЖЕНА Лариса

E-mail: l.neskorodzhena@knute.edu.ua
ORCID: 0000-0002-1484-3557

к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ЛИТВИН Юлія

E-mail: yulya_litvin@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2667-1318

здобувач вищої освіти Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Досліджено правове регулювання інформаційних відносин, що виникають за використання інформаційно-комунікаційної мережі Інтернет. З'ясовано поняття інформаційного суспільства та його ознаки. У контексті інформаційного суспільства досліджено регулювання відносин, пов'язаних з мережею Інтернет. Розглянуто основні проблеми, що з'являються в ході правового регулювання Інтернету та інформаційних відносин у мережі.

Ключові слова: Інтернет, інформаційні відносини, інформаційне суспільство, комунікаційні технології, державна інформаційна політика, правове регулювання.

Постановка проблеми. Курс на диджиталізацію обумовлює необхідність ефективного правового регулювання зазначеного процесу. Цифрова ера сучасного суспільства характеризується стрімким розвитком інформаційних відносин і комунікаційних технологій у всіх сферах життя: в економіці, освіті, зайнятості, охороні здоров'я. Такий хід подій спрямовує вектор державної політики та обумовлює прийняття владою стратегічних рішень у цій сфері. Глобальна пандемія вірусу *COVID-19* посилює необхідність розвитку інформаційних відносин у мережі Інтернет і побудови дистанційної комунікації між державою в особі її органів, установ і громадянами.

Варто констатувати значну кількість викликів, які постають у ході розвитку інформаційних відносин, що обов'язково потребують співмірного контролю з боку уряду та держави. Водночас украй важливо забезпечити верховенство права, створити ефективний механізм захисту прав і забезпечити баланс публічних і приватних прав.

У контексті прагнення нашої держави до євроінтеграційних трансформацій питання демократичного розвитку суспільства, яке буде забезпечуватись ефективним регулюванням інформаційних відносин, зокрема

в мережі Інтернет, є особливо актуальним. Окрім цього, сама мережа Інтернет та її можливості стрімко розвиваються, що безпосередньо впливає на необхідність постійних наукових досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розв’язання питань правового регулювання інформаційних відносин, пов’язаних з використанням Інтернету, варто, по-перше, розглянути зміст та особливості регулювання інформаційного суспільства взагалі та, по-друге, приділити увагу особливостям регулювання відносин, пов’язаних з мережею Інтернет. Відповідно до поставлених питань і здійснювався аналіз останніх досліджень та публікацій. Так, питаннями побудови інформаційного суспільства та його практичної реалізації займався В. Скалацький [1], вивчення інформаційного суспільства з різних аспектів здійснювали: з філософсько-правового виміру – В. Пилипчук, О. Дзьобань [2], з ідеологічного – В. Кавка [3]; передумови та умови переходу України до інформаційного суспільства та його правове регулювання досліджували Н. Дніпренко, О. Івлєв, В. Політанський, В. Ромащенко [4–7], визначення інтернет-відносин розглядав А. Гетьман [8] тощо. Попри ґрунтовне дослідження науковцями різних сфер правового регулювання інформаційних відносин, а також використання Інтернету, комплексно питання правового регулювання інформаційних відносин у мережі Інтернет ще не вирішене. Це пов’язано з невинним розвитком мережі Інтернет, зокрема його інструментів і можливостей, форм реалізації та задоволення інформаційних потреб користувачів тощо.

Метою статті є дослідження регулювання інформаційних відносин за використання інформаційно-комунікаційної мережі Інтернет, аналіз основних проблем, що виникають у ході правового регулювання застосування Інтернету та інформаційних відносин у мережі.

Матеріали та методи. У ході дослідження використано наукові методи: логіко-семантичний – для визначення поняття правового регулювання інформаційних відносин у мережі Інтернет; аналізу та синтезу – для дослідження змісту правового регулювання інформаційних відносин у мережі Інтернет через розділення його на такі складові: інформаційні відносини та Інтернет; порівняльно-правовий – для порівняння норм законів України між собою; системно-структурний – під час аналізу правового регулювання інформаційних відносин у мережі Інтернет як багатопланового явища.

Результати дослідження. Розвиток інформаційного суспільства передбачає, що інформація є головним ресурсом, який може як сприяти розвитку (інформація про нові технології, ідеї, процедури), так і стримувати його (поширення інформації про шкідливість певного процесу, наприклад, про вакцинування). Безумовно, інформація стає предметом не лише масового споживання, а й масового продукування (як позитивної інформації, так і негативної). Це сприяє появі «нових критеріїв оцінки рівня розвитку суспільства, а саме – кількість комп’ютерів та активних девайсів, мережевих підключень до Інтернету, мобільних

і стаціонарних телефонів, поступово विकарбовуються нові правові основи функціонування інформаційного суспільства; формується єдина інтегрована інформаційна система на основі технологічної конвергенції, створюються єдині національні інформаційні системи» [1, с. 68].

Інформаційне суспільство потребує постійних зусиль для регулювання тих відносин, що виникають у ньому, адже воно постійно еволюціонує та вбирає в себе всі прояви соціуму, що можуть кардинально відрізнитися від усталеного буття.

Н. Дніпренко задля розвитку прозорого інформаційного суспільства пропонує залучати засоби масової інформації до процесу громадського моніторингу за діяльністю влади, а з боку влади – проводити системний моніторинг засобів масової інформації, опрацьовувати та враховувати думку громадськості в своїй діяльності [4, с. 16].

З Н. Дніпренко згодна й О. Гриценко, яка зазначає, що головною умовою успішної розбудови інформаційного суспільства в Україні є узгодженість дій усіх гілок влади, а також усіх її рівнів – від центрального до органів місцевого самоврядування з метою поєднання зусиль на стратегічних напрямках [9, с. 81]. Варто зазначити, що така узгодженість дій органів влади та засобів масової інформації у сфері розвитку інформаційного суспільства повинна мати стратегію, системність і логічність, належне правове регулювання. Центральні органи державної влади України неодноразово звертали увагу на правове регулювання інформаційного суспільства та його розвиток [10–14 та інші]. Так, О. Івлєв зазначив, що законодавча та нормативно-правова база функціонування інформаційного суспільства України загалом відповідає європейським нормам, але є занепокоєння стосовно недотримання встановлених норм усіма суб'єктами інформаційних відносин, зокрема органами державної влади усіх рівнів; несистемності вітчизняної правової політики в інформаційній сфері; фактичної відсутності правового регулювання функціонування в Україні міжнародних інформаційних систем і відповідних нормативно-правових актів [5].

Своєю чергою В. Ромащенко вважає, що правове регулювання інформаційного суспільства вивчається фрагментарно або окремо приділяється увага його компонентам, відсутні повноцінні комплексні дослідження в галузі правового регулювання інформаційного суспільства й, головне, немає чіткого визначення поняття «правове регулювання інформаційного суспільства». Крім того, розвиток інформаційного суспільства є актуальним і неминучим. Однак цей розвиток може не завжди мати позитивний ефект, адже історія має ряд негативних прикладів щодо поширення інформації, яка з часом негативно вплинула на розвиток держави загалом [7, с. 39]. Сумніви науковців не є безпідставними, адже інформаційне суспільство – це не лише позитивна та достовірна інформація, що розміщена в Інтернеті, а й інформація «суїцидальних спільнот», яка призводить до смерті молоді

(згадаймо славнозвісну гру «Синій кит»), чи кібершахрайство, кібербулінг тощо. На це звертає увагу і Європейський суд з прав людини.

Зокрема, в рішенні у справі *Delfi AS* проти Естонії (*Delfi AS v. Estonia*) від 10.10.2013 р. ЄСПЛ зазначив, що «можливості, які Інтернет надає користувачам для самовираження через створюваний ними контент, служать унікальною платформою для реалізації ними права на свободу самовираження. Цей факт є незаперечним, і Суд визнав його у своїх попередніх рішеннях (див. рішення у справах: «*Ahmet Yildirim* проти Туреччини», № 3111/10, § 48, *ECHR* 2012, та «*Times Newspapers Ltd* (№ 1 і 2) проти Сполученого Королівства», № 3002/03 і 23676/03, § 27, *ECHR* 2009). Однак поряд з цими перевагами існують і певні ризики. Дифамаційні та інші заяви явно протиправного характеру, включаючи ворожі висловлювання та такі, що підбурюють до насильства, можуть, як ніколи раніше, поширюватися у світовому масштабі за лічені секунди, а інколи залишаються стійко присутніми в мережі Інтернет» [15]. Відповідно органи влади повинні чітко розуміти суть інформаційного суспільства, інформацію, яка потребує контролю, та технології, що варто впроваджувати.

В. Політанський на основі досліджень *McKinsey Global Institute (MGI)* зазначив, що є надзвичайно важливі технології інформаційного суспільства, які в найближчому майбутньому матимуть величезний позитивний вплив на життя людей та їхню діяльність у всіх сферах промисловості, економіки та ін. «Такими технологіями є: мобільний Інтернет; автоматизація розумової праці; інтернет-речі, а також різні типи робототехніки, автономні рухомі засоби, різні типи сховищ енергії, 3-D друк, новітні методи видобутку газу й нафти та надзвичайно актуальні на сьогодні відновлювальні джерела енергії» [6, с. 72]. Відтак зазначені технології прямо або опосередковано використовують інформацію як предмет свого функціонування.

Що стосується регулювання відносин, пов'язаних з мережею Інтернет, то передусім варто погодитись, що Інтернет – це глобальний інформаційний простір, який не визнає державних кордонів, що робить цю систему якісно новим явищем у світовій спільноті, він є унікальним за своїми можливостями засобом доступу до інформації щодо будь-яких видів діяльності чи інтересів людини, а також об'єктом розробки й застосування новітніх програмних та інструментальних технологій, що робить його сферою бурхливого розвитку в майбутньому [16, с. 11].

Варто зазначити, що інтернет-відносини частково врегульовані законодавством України. Зокрема у ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» під «Інтернетом розуміється всевітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором і базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами» [16]. Ст. 5 Закону України «Про доступ до публіч-

ної інформації» вказує на те, що безпосередньо доступ до інформації забезпечується й на офіційних вебсайтах у мережі Інтернет [17]. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» регулює кіберпростір (віртуальний простір), який утворився в «результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних» [18].

У ряді законодавчих актів України, наприклад, у Законах України «Про інформацію» [20], «Про науково-технічну інформацію» [21] та інших, що регулюють інформаційні відносини, термін «Інтернет» безпосередньо не використовується, однак без нього неможливо розуміти терміни «інформаційні мережі», «міжнародні мережі передачі даних» тощо. У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» висунута ідея про прийняття Інформаційного кодексу України, включивши до нього розділи: про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності й навіть авторського права за розміщення та використання творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо [12]. Але цей задум Верховною Радою України ще не реалізований. За визначення інтернет-відносин варто взяти до уваги, що вони виникають в інтернет-мережі, на них можуть впливати різні норми галузей права різних держав, однак сторони таких відносин повинні мати чіткі права та обов'язки, а органи державної влади – контролювати дотримання правил поведінки у віртуальному світі.

Якщо по суб'єктах інтернет-відносин питань не виникає, адже суб'єктом стає кожен, хто користується Інтернетом та будь-яким засобом комунікації, то стосовно об'єктів інтернет-відносин однозначність відсутня. Загалом науковці [21, с. 200; 22, с. 106–107] зазначають, що може бути два основних об'єкти правовідносин, пов'язаних з Інтернетом:

- телекомунікаційна мережа як сукупність технічних і програмних засобів, призначених для передавання й приймання різних даних;
- мережа Інтернет, засоби та інтернет-технології.

У разі правового регулювання інтернет-відносин держава повинна враховувати специфіку об'єктів інтернет-відносин і ту позитивну практику, яка вже напрацьована інтернет-спільнотою (наприклад, мережевий етикет – *netiquette*). Н. Бортник і С. Єсімов пропонують розвивати елементи державно-приватного партнерства та саморегулювання в механізмі правового регулювання інтернет-відносин [24, с. 152].

Крім того, свої зусилля щодо регулювання інтернет-відносин держава повинна спрямувати на:

захист інформації (наприклад, законодавча неврегульованість правового статусу інтернет-видань). Варто згадати справу Європейського суду з прав людини щодо розміщення гіперпосилання на сторінці інтернет-видань. ЄСПЛ зазначив, що Інтернет має важливе значення для реалізації свободи слова, проте ризик порушення прав і свобод у ньому також є вищим, ніж у звичайних засобах масової інформації [23]. Тобто має бути чітко зазначено, що розуміється під інтернет-виданням, які його права та обов'язки, порядок розміщення інформації, відповідальність тощо;

захист прав і законних інтересів особистості, суспільства й держави за використання комп'ютерних мереж. У цьому разі держава повинна розробити чіткі критерії щодо порушення прав в Інтернеті та визначити чіткі санкції за порушення встановлених правил поведінки;

захист прав на об'єкти інтелектуальної власності;
зловживання правом на отримання IP-адреси.

Варто констатувати очевидну необхідність покращення правового регулювання інформаційних відносин, що формуються в процесі використання мережі Інтернет. Окрім описаних проблем та викликів, це пояснюється також глобалізацією інформаційних технологій, значними соціально-економічними змінами в суспільстві, диджиталізацією діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, співпрацею різних суб'єктів господарювання різних країн, що здійснюються з використанням глобальних комп'ютерних мереж тощо.

Висновки. Наразі в Україні фактично відсутній ефективно діючий, закріплений на законодавчому рівні правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в мережі, що збільшує відставання нашої держави від розвинених держав за рівнем впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційні відносини, пов'язані з використанням Інтернету, мають підлягати регулюванню за такими напрямками:

- нормативна регламентація технічних й організаційних питань функціонування Інтернету та пов'язаних з ним комунікацій,
- забезпечення законності в разі виникнення інтернет-відносин, дотримання правил приватності;
- боротьба з кібербулінгом, кібершахрайством та іншими видами злочинів в Інтернеті;
- контроль органами влади за використанням Інтернету із дотриманням демократичних прав та свобод.

З метою комплексного регулювання всіх поставлених питань варто підтримати думку науковців щодо прийняття Інформаційного кодексу України, який би чітко визначив поняття інформаційного суспільства, інформаційного простору, віртуального простору, суб'єктів інтернет-відносин, їхні права та обов'язки, відповідальність за порушення прав в інтернет-мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скалацький В. М. Концептуальні побудови та практичні моделі інформаційного суспільства. *Гуманітарний часопис*. 2012. № 4. С. 68-69.
2. Пилипчук В. Г., Дзюбань О. П. Інформаційне суспільство: філософсько-правовий вимір: монографія. Ужгород: ІВА, 2014. 282 с.
3. Кавка В. В. Інформаційне суспільство: ідеологічний аспект. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2006/txt/06kvvsia.pdf> (дата звернення 04.12.2020).
4. Дніпренко Н. К. Зміна парадигми в державному управлінні інформаційною сферою: комунікативний аспект: автореф. дис...к. н. з держ. упр.: 25.00.01 «Теорія та історія державного управління». Дніпро, 2005. 20 с.
5. Івлєв О. Ю. Засади правового регулювання розвитку інформаційного суспільства в Європі: досвід для України. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/5/04.pdf> (дата звернення 04.12.2020).
6. Політанський В. С. Інформаційне суспільство: виклики для правового регулювання. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 2. с. 68-78. URL: <http://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprnru-2-2017r> (дата звернення 04.12.2020).
7. Ромащенко В. А. Правове регулювання інформаційного суспільства в Україні: загальнотеоретичне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. кер. д-р юрид. наук, професор Х. Бехруз. Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2018. 225 с.
8. Гетьман А. П., Глібко С. В., Єфремов К. В. Правова природа інтернет-правовідносин. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет. Харків, 2016. Розд. 1, підр. 1.1. с. 8–22.
9. Гриценко О. В. Державна політика інформаційного суспільства як об'єкт наукових досліджень. *Стратегічні пріоритети*. № 4 (13). 2009. с. 80-86.
10. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98> (дата звернення 04.01.2021).
11. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98> (дата звернення 04.01.2021).
12. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення 04.01.2021).
13. Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні: Постанова Верховна Рада України від 1 грудня 2005 року № 3175-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3175-15> (дата звернення 04.01.2021).
14. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013> (дата звернення 04.01.2021).
15. Delfi AS проти Естонії (Delfi AS v. Estonia) (заява № 64569/09): Рішення Європейського суду з прав людини. URL: <https://cedem.org.ua/library/delfi-as-protu-estoniyi-delfi-as-v-estonia/> (дата звернення 21.12.2020).

16. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 04.12.2020).
17. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення 04.12.2020).
18. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>. (дата звернення 04.12.2020).
19. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 04.12.2020).
20. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12> (дата звернення 04.12.2020).
21. Битяк О. Ю. Правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із використанням мережі Інтернет. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. Харків, 2015. Вип. 129. с. 198-207.
22. Татарова В. С. Особливості правового регулювання мережі Інтернет. *Управління розвитком*. 2014. № 6. с. 105-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_6_46 (дата звернення 04.12.2020)
23. «Magyar Jeti Zrt проти Угорщини» (заява № 11257/16 від 04.12.2018 р.). URL : [https://protocol.ua/ua/magyar_jeti_zrt_proti_ugorshchini_rozmishchennya_giperposilannya_na_dgerelo_bez_komentuvannya_abo_shvalennya_yogo_zmistu_ne_e_pidstavoyu_dlya_vidpovidalnosti_\(st_10_konventsii_zayava_11257_16_vid_04_12_2018_r_\)/](https://protocol.ua/ua/magyar_jeti_zrt_proti_ugorshchini_rozmishchennya_giperposilannya_na_dgerelo_bez_komentuvannya_abo_shvalennya_yogo_zmistu_ne_e_pidstavoyu_dlya_vidpovidalnosti_(st_10_konventsii_zayava_11257_16_vid_04_12_2018_r_)/) (дата звернення 24.12.2020).
24. Бортник Н., Єсімов С. Відносини в мережі Інтернет як об'єкт правового регулювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. с. 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2019_22_22 (дата звернення 04.12.2020).

Стаття надійшла до редакції 04.02.2021.

Neskorodzhena L., Lytvyn Yu. Information and legal relations on the Internet.

Background. *The course of digitalization necessitates effective legal regulation of this process. It is worth noting a significant number of challenges that arise in the development of information relations, which necessarily require proportionate control by the government. At the same time, it is extremely important to ensure the rule of law, create an effective mechanism for the protection of rights and ensure a balance of public and private rights.*

An analysis of recent research and publications showed that despite the large number of scientific sources that study the information society and Internet relations, this topic has not yet been fully explored.

The **aim** of the article is the information society and Internet relations.

Materials and methods. *In the course of the research general and special methods of cognition of legal phenomena and processes were used: dialectical, system approach, formal-logical, generalizing, comparative jurisprudence. The*

information base of the article is the information legislation of Ukraine, the decisions of the European Court of Human Rights, the works of domestic scientists.

Results. To address issues of legal regulation, information relationships related to the use of the Internet are necessary, firstly, to consider the content and features of regulation of the information society in general, and, secondly, to pay attention to the peculiarities of regulating relations, related to the network Internet. It should be noted that it is implied that the legal relations that arise in this area are governed by the rules of both public and private law, i.e. the rules of various branches of law. In Ukraine, there is no single normative document that would regulate the issues of information society and information relations.

Conclusion. It is worth noting the obvious need to improve the legal regulation of information relations that are formed in the process of using the Internet. In addition to the problems and challenges described above, this is also due to the globalization of information technology, significant socio-economic changes in society, digitalization of public authorities and local governments, the rapid development of international economic relations using global computer networks and more. Currently in Ukraine there is virtually no effective, legally established legal mechanism for information security in the network, which increases the gap between our country and most developed countries in the level of implementation of information and communication technologies.

Keywords: Internet, information relations, information society, communication technologies, state information policy, legal regulation.

REFERENCES

1. Skalac'kyj, V. M. (2012). Konceptual'ni pobudovy ta praktychni modeli informacijnogo suspil'stva [Conceptual constructions and practical models of the information society]. *Gumanitarnyj chasopys – Humanitarian magazine*, 4, 68-69 [in Ukrainian].
2. Pylypchuk, V. G., & Dz'oban', O. P. (2014). Informacijne suspil'stvo: filosof's'ko-pravovyj vymir. Uzhgorod: IVA [Information society: philosophical and legal dimension. Uzhhorod: IVA] [in Ukrainian].
3. Kavka, V. V. Informacijne suspil'stvo: ideologichnyj aspekt [Information society: ideological aspect]. Retrieved from <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2006/txt/06kvvsia.pdf> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
4. Dniprenko, N. K. (2005). Zmina paradygmy v derzhavnomu upravlinni informacijnoju sferoju: komunikatyvnyj aspekt: avtoref. dys...k. n. z derzh. upr.: 25.00.01 «Teorija ta istorija derzhavnogo upravlinnja» [Paradigm shift in public administration in the information sphere: communicative aspect: dis. abstr. of Candidate of Science in Public Administration: 25.00.01 «Theory and history of public administration»]. Dnipro [in Ukrainian].
5. Ivljjev, O. Ju. Zasady pravovogo reguljuvannja rozvytku informacijnogo suspil'stva v Jevropi: dosvid dlja Ukrai'ny [Principles of legal regulation of information society development in Europe: experience for Ukraine]. Retrieved from <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/5/04.pdf> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
6. Politsans'kyj, V. S. (2017). Informacijne suspil'stvo: vyklyky dlja pravovogo reguljuvannja [Information society: challenges for legal regulation]. *Visnyk Nacional'noi akademii pravovyh nauk Ukrai'ny – Bulletin of the National Academy*

- of Legal Sciences of Ukraine*, 2, 68-78. Retrieved from <http://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprrnu-2-2017r> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
7. Romashhenko, V. A. (2018). Pravove reguljuvannja informacijnogo suspil'stva v Ukrai'ni: zagal'noteoretychne doslidzhennja: dys. ... kand. juryd. nauk: 12.00.01; ker. d-r juryd. nauk, profesor H. Behruz [Legal regulation of the information society in Ukraine: general theoretical research: dis. ... cand. of jurid. sciences: 12.00.01; lead. Dr. of Jurid. Sciences, Professor Kh. Bekhruz]. Nac. un-t «Odes. juryd. akad.». Odesa [in Ukrainian].
 8. Get'man, A. P., Glibko, S. V., & Jefremov, K. V. (2016). Pravova pryroda internet-pravovidnosyn. Pravove reguljuvannja vidnosyn u merezhi Internet [The legal nature of Internet legal relations. Legal regulation of relations on the Internet]. Harkiv, (Iss. 1, 1.1), (pp. 8-22) [in Ukrainian].
 9. Grycenok, O. V. (2009). Derzhavna polityka informacijnogo suspil'stva jak ob'jekt naukovyh doslidzhen' [State policy of the information society as an object of scientific research]. *Strategichni priorityty – Strategic priorities*, 4 (13), 80-86 [in Ukrainian].
 10. Pro Konceptiju Nacional'noi' programy informatyzacii': Zakon Ukrai'ny vid 4 ljutogo 1998 roku № 75/98-VR [On the Concept of the National Informatization Program: Law of Ukraine of February 4, 1998 № 75/98-VR] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98> (data zvernennja 04.01.2021) [in Ukrainian].
 11. Pro Nacional'nu programu informatyzacii': Zakon Ukrai'ny vid 4 ljutogo 1998 roku № 74/98-VR [On the National Informatization Program: Law of Ukraine of February 4, 1998 № 74/98-VR] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98> (data zvernennja 04.01.2021) [in Ukrainian].
 12. Pro Osnovni zasady rozvytku informacijnogo suspil'stva v Ukrai'ni na 2007-2015 roky: Zakon Ukrai'ny vid 9 sichnja 2007 roku № 537-V [On the Basic Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007-2015: Law of Ukraine of January 9, 2007 № 537-V]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (data zvernennja 04.01.2021) [in Ukrainian].
 13. Rekomendacii' parlaments'kyh sluhan' z pytan' rozvytku informacijnogo suspil'stva v Ukrai'ni: Postanova Verhovna Rada Ukrai'ny vid 1 grudnja 2005 roku № 3175-IV [Recommendations of the Parliamentary Hearings on the Development of the Information Society in Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of December 1, 2005 № 3175-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3175-15> (data zvernennja 04.01.2021) [in Ukrainian].
 14. Pro shvalennja Strategii' rozvytku informacijnogo suspil'stva v Ukrai'ni: rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 15 travnja 2013 r. № 386-r [On approval of the Strategy for the development of the information society in Ukraine: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of May 15, 2013 № 386-r]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013> (data zvernennja 04.01.2021) [in Ukrainian].
 15. Delfi AS proty Estonii' (Delfi AS v. Estonia) (zajava № 64569/09): Rishennja Jevropejs'kogo sudu z prav ljudyny [Delfi AS v. Estonia (application № 64569/09): Judgment of the European Court of Human Rights]. Retrieved from <https://cedem.org.ua/library/delfi-as-proty-estoniyi-delfi-as-v-estonia/> (data zvernennja 21.12.2020) [in Ukrainian].
 16. Pro telekomunikacii': Zakon Ukrai'ny vid 18.11.2003 № 1280-IV. Baza «Zakonodavstvo Ukrai'ny» [On telecommunications: Law of Ukraine of 18.11.2003 № 1280-IV. Base «Legislation of Ukraine»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
 17. Pro dostup do publichnoi' informacii': Zakon Ukrai'ny vid 13 sichnja 2011 roku № 2939-VI [On access to public information: Law of Ukraine of January 13, 2011 № 2939-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].

18. Pro osnovni zasady zabezpechennja kiberbezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 5 zhovtnja 2017 roku № 2163-VIII [On the basic principles of ensuring cybersecurity of Ukraine: Law of Ukraine of October 5, 2017 № 2163-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>. (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
19. Pro informaciju: Zakon Ukrainy vid 2 zhovtnja 1992 roku № 2657-XII [About information: Law of Ukraine of October 2, 1992 № 2657-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
20. Pro naukovo-tehnicnu informaciju: Zakon Ukrainy vid 25 chervnja 1993 roku № 3322-XII [On scientific and technical information: Law of Ukraine of June 25, 1993 № 3322-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12> (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
21. Bytjak, O. Ju. (2015). Pravove reguljuvannja suspil'nyh vidnosyn, pov'jazanyh iz vykorystannjam merezhi Internet [Legal regulation of public relations related to the use of the Internet]. *Problemy zakonnosti: zb. nauk. pr. – Problems of legality: Coll. of scient. works* Harkiv, (Vol. 129), (pp. 198-207) [in Ukrainian].
22. Tatarova, V. S. (2014). Osoblyvosti pravovogo reguljuvannja merezhi Internet. [Features of legal regulation of the Internet]. *Upravlinnja rozvytkom. – Development management*, 6, (105-108). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_6_46 (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].
23. «Magyar Jeti Zrt proty Ugorshhyny» (zajava № 11257/16 vid 04.12.2018 r.) [«Magyar Jeti Zrt v. Hungary» (application № 11257/16 of 4 December 2018)]. Retrieved from [https://protocol.ua/ua/magyar_jeti_zrt_proti_ugorshchini_rozmishchennya_giperposilannya_na_dgerelo_bez_komentuvannya_abo_shvalennya_yogo_zmistu_n_e_e_pidstavoyu_dlya_vidpovidalnosti_\(st_10_konventsii_zayava_11257_16_vid_04_12_2018_r_\)](https://protocol.ua/ua/magyar_jeti_zrt_proti_ugorshchini_rozmishchennya_giperposilannya_na_dgerelo_bez_komentuvannya_abo_shvalennya_yogo_zmistu_n_e_e_pidstavoyu_dlya_vidpovidalnosti_(st_10_konventsii_zayava_11257_16_vid_04_12_2018_r_)) (data zvernennja 24.12.2020) [in Ukrainian].
24. Bortnyk, N., Jesimov, S. (2019). Vidnosyny v merezhi Internet jak ob'jekt pravovogo reguljuvannja [Relationships on the Internet as an object of legal regulation]. *Visnyk Nacional'nogo universytetu «Lvivs'ka politehnika» Jurydychni nauky – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" Legal Sciences*, (Iss. 22), (pp. 147-153). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2019_22_22 (data zvernennja 04.12.2020) [in Ukrainian].